

Péter
László

A VASKAPU SZEGEDI HŐSE

Minap, Széchenyi István halálának 110. évfordulóján. vízmérnökeink idézték a Vaskapuszoros szabályozását kezdeményező „legnagyobb magyar” emléket. Hadd elevenítsük föl mi is a Vaskapu szegedi hősenek alakját.

Ábrahám Józsefről kell beszélnünk, a híres hajósgazdának, Zsótér Jánosnak vejéről, aki 1833 tavaszán, 24 évesen, először kelt át megrakott hajójával a szirtektől, szűkületektől, sebes folyásaitól megközelíthetetlennek tartott Vaskapu-szoroson. Csak helybeliek tudtak, kisebb, könnyű vízi járműveikkel átjutni mindaddig e félelmetes Duna-szakaszon.

A Felső-Tisza vidékről tengeri gályák építéséhez készített fa-műszereket és timsót hoztak le 1833 novemberében tutajon Szegedre. Welsz Bernát szegedi nagykereskedő megkérdezte Zsótér Jánost, vállalná-e a rakományt Galacba való eljuttatását. Ábrahám János utóbb így mondotta el: „Ipamnak én levén hajóim képviselője, miután a magyar haza folyamit hajózással már nagyobb részben ismértem, a Dunának alsó részét is (mellyeket csaknem hajózhatalanoknak hallottam) meglátni igen vágyván, ipamat az érdekelt fuvar felvállalására ösztönzém...”

Egy tölgyfahajó födelét, hogy könnyebb legyen, leszedette, ebbe rakták a 3130 mázsa súlyú műszereket és 100 mázsa timsót, s 1833. február 28-án nyolc szegedi legényével megindult Szegedről Ábrahám József.

Lipkóvánál az alacsony vízállás miatt 21 napot dűngübtak, várakoztak. Fölfogadott hat helyi vízenjárót, mivel innen már csak a vízzel ismértes emberek hajózhattak bátorságban.”

Az első próbát a Berzaszkától Orsováig tartó szakasz jelentette. „Alig hagyók el Berzaszkát, már hallatszok a Duna sebes folyásának moraja, s megpillantván a Velika Kozla őrházat, egyszerű smind szemünkbe ötlének az előttünk ily komolyságban ismeretlen Duna hullámai, s látszóttak a víz színén ki-kidálló sziklák csúcsai. Ezen hullámok közt, melyek szinte egy ölnyi magasra emelkedtenek föl, ragadtak hajónk...” A sziklák közt csupán hús, legföljebb harminc öl szélességű sáv maradt, ezen kellett a roppant meggyorsult víz erejét fékezve, csapongását evezőkkel, csákyakkal ellensúlyozva, kormányozni a hajót. „A kormányt bátor s lélekéberültséggel teljes vigyázattal kelle tar-

tanom, annyival inkább, mivel a víz színe alatt elrejtett sziklacsúcsokat legföljebb 4 vagy 5 lábnyi víz fedti.”

Igy értek el Orsovához, azt híven, hogy túl vannak a veszélyen. Holott most tudták meg, a neheze még hátra van. Most újabb 21 helyi hajóst fogadott, részint, hogy a vízen tájékoztassák, részint azért, nehogy lejjebb hajójuk, helyismeretük híján — egy-egy szakaszon, a Duna lévén ekkor a határ — a török oldalra tévedjen.

Hamar meggyőződtek, hogy „az előbbieknél sokkal iktóztatóbb volt a Duna hanykódása”. A hajó mögé kötött dereglyéről a legényeknek föl kellett menekülniük a hajóra, mert amaz eltört. „Miután rohanó hajóm a Roszbojnik Veliki és Golubácska Mali sziklák közt bukdosván, s ezen szirteteket még jóformán el sem hagyva, Roszbojnik Mali s Golubácska Veliki sziklák, úgy Kraljovác és Medzea, és ezeken alul levő Cifujeszi Kamen szirtetek közül, el nem beszélhető veszélyinkből, mellyel a Vaskapu nevezetét, rajtuk való általhajózás nehézsége miatt méltán megérdemlik, az ismét sima Dunára értünk.” Innen további 21 nap alatt érték Galacba. Összesen 72 napba telt az út Szegedtől Galacig.

Szerencsájuk volt, teszi hozzá, hogy az olvadás megduzzasztotta a vizet, s így nem ért a terhes hajó alja sem szirthez.

Mivel a címzett, Milánovics Tivadar, nem tartózkodott épp Galacban, Ábrahám József rakományát Athanaszkovits osztrák konzul jelenlétében Nika Koszta megbízottak adta át. A konzul írást küldött Szeged város tanácsához, melyben igazolta a sikeres hajóutat. Ennek híre ekkor bejárta az európai újságokat.

Ábrahám József pedig 150 aranyat érő hajóját elkötövevettyelte árverésen 40 aranyért, s tenge-lyen indult hazafelé. Brassóban tíz napot töltötték vesztegár alatt, majd Károlyfehérvárról fenyegető lakat vásárolt, abból tutajt csinált embereivel, s a Maroson leereszkedett szülővárosába. „A galaci utazást — fejezte be beszámolóját, melyet a szintén neves szegedi Tary Pál közölt a Társalkodó 1834. július 2-i számában — hahogy méltó fuvarom leend, ismételni mármost nagyobb bátorsággal levén kész.”

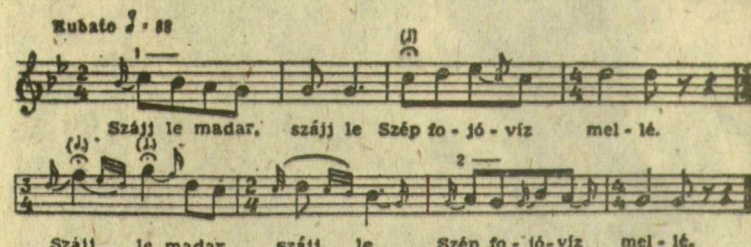
Tápay Szabó László Régi szegedi családok című munkájából tudjuk, hogy Ábrahám József bátorsága a szabadságharc alatt is megmutatkozott. Tőle tudjuk

azt is, hogy a Vaskapu hőse Triesztben tanulta a hajóépítést, tehát világlátott, jó szakember volt. 1849 februárjában a kormány felhívására hajóskoból, superokból, halászkoból és vízimolnárokból egy csajkás századot szervezett, melynek ő lett a századosa. Mikor a Maros Deszk-nél átszakította a töltést, Ábrahám József csajkás századával és a felsővárosi 5. nemzetőr századdal új, cölöptöltést készített, és ezzel az árvizet, mely Torontál megye felső részét katasztrófával fenyegette, elhárította. E tettet a kormány a hivatalos lapban nyilvános köszönettel nyugtázta.

1896-ban, amikor — magyar mérnökök munkája nyomán — megnyílt a Vaskapu, még élt. A Szegedi Napló szeptember 30-án írta róla: „Ábrahám József neve a harmincas évek derekától, amikor oly merészen és bátor ügyességgel áthajózott a Duna vészes sellőin és forgatagain el egészen Galacig — Szeged társadalmi és közéletében rendkívül ismert és nagy szerepet játszó név volt, egészen a hatvanas évek derekáig, amelytől kezdve aztán lassan-lassan elhomályosult, s most már kevesen ismerik azt a 86 éves agastyánt, ki reszketve küszködik az élet hullámos csapdázásaival szemben lépésről lépésre, napról napra tengődve.”

Kora elfeledte, mi pedig őriz- zük meg a Vaskapu szegedi hő- sének emlékét. Mint Hemingway öreg halásza, úgy emelt ő is az emberi emlékezetben örökké tar- tó monumentumot a helytállás- nak, az emberi munkának.

A MI DALAINK

Pendítsd meg nyelvednek
Gyönyörű szólását.
Pendítsd meg nyelvednek
Gyönyörű szólását.

Csak azért szeretem
Falu végén lakni,
S az az én édesem
Odajár itatni.

Lovát itatgassa,
Magát itatgassa,
Két piros orcáját
Véllem csokoltassa.

A dal, amelyet Jagamas János romániai népdalgyűjtő a moldvai csángók között jegyzett le, Faragó Laura szegedi főiskolás előadásában szerepelt a televízió Röpülj páva vetélkedőjén. Négy- szakaszos szomorú dallama, mint a csángók dalai általában, hajlításokkal sajátosan díszített. Szövege arra példa, hogy a nép-

dal csakugyan változatokban él. Nem sok népdal ismeretere van szükség ahhoz, hogy rájövjünk, egy-egy sorát, sőt egész versszakát — a harmadikat például — egészen más dallamú dalokból jól ismerjük. Ez a variációs készség általában a népdalra, de különö- sen a csángó folklórra jellemző.

Veress Miklós JOBB KORÁN?

Gyertek lányok ligetre, ott a világ közepe — aktuális tavasz- szal nagyon ez a gyerekkorunk- ból ismert dalocska. S liget, Sze- gedben meg sziget, van éppen elég.

Hogy hol a világ közepe? Nos, az alighanem Zentán. S azon a világ szeme — és nyelve is — két hét óta. Mert a pletyka akörül szövedött, hogy egy tizenkét éves zentai gyerek lányt gyereket szült a törökkanizsai kórházban. A kis Zorán két kiló hetven dekával jött világra, de hízik világnak, hét nap alatt negyed kilót gyarapodott.

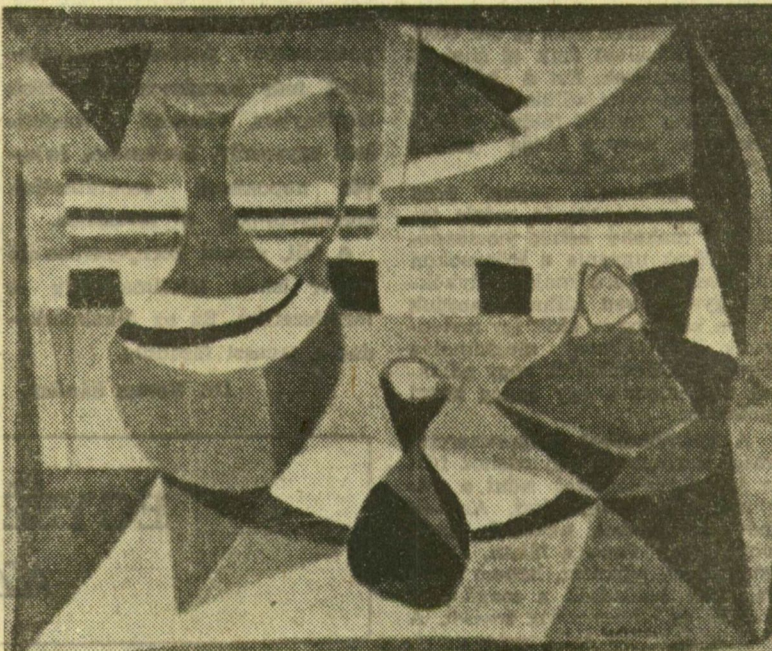
S közben kiderült az is, hogy az eset egy tanyán esett, és megvan az apa is, Mirkovics Zoltán huszonhárom éves mezőgaz- dasági technikus személyében, aki — mielőtt kinyomozták kilé- tet — állítólag hajlandó felesé- gül venni a kis-anyát, ha a bí- róság nem ítéli el. Ha elítéli, ak- kor csak fizet. A nyomozásra pe- dig azért volt szükség, mert a kislány a férfinak csak a kereszt- nevét tudta, hiszen együttlétük csak rövid ideig tartott.

Persze, még elképzelni is ne- héz, milyen rövid ideig lehettek együtt, ha a fiú vezetéknévét nem tudta megjegyezni a kis- lány. Igaz, nem könnyű név. De lehet, hogy meg se kérdezte. Mi- nek az. Nyár volt. Tanya. S da- locska arról, hogy: gyertek lá- nyok ligetre.

Mindez Jugoszláviában, Zentán történt. Nem nálunk a ligeten, a szigeten. De azért nem ártana tanulni belőle. Egy modern da- locskát, ami valahogy így kez- dődhetne: Lányok, lányok hova is siettek?!

LÓVÁ TETT KLUB

Szívesen járnak az emberek klubba, ha érdemes. A szegedi agrárklub tagjai azzal hívogatták helybeli és vidéki ismerőseiket, hogy most különösen érdemes: illetékesek részvételével valóban közérdekű témát vitatnak meg. Jöttek az emberek sorban, csak éppen az hiányzott. Akinek a ked- véért jöttek. Hol lehet? Ki tud- ja? Telefon ide, telefon oda, vé- gere megtudják, hogy ki tudja. Úgy tudja az illető, hogy Pestre ment, fontos ügyben. Aki már volt klubban, tudhatja, mit tesz- nek ilyenkor az emberek. Meg- győződéssel hangoztatják, hogy ezzel a módszerrel minden klubot szét lehet robbantani.

Kontraszty László

Vörös korsó

rátságosan bölintott, de nem nagy- yon érdekelt az egész. — Az anyád! Egér! — ordvendezett a svájcisapkás — mióta szerettelek volna már látni! Mindig mondom az asszonynak is otthon, nézd azt a dobost a képen, együtt melöz- tünk a Faáruban! Feltörtél, mi? Emlékszel, amikor Csörgőtől min- dig elkérdeztél, hogy mégy dobolni, emlékszel? Hogy szidott! Hogy mért nem a munkán jár az eszed, mi? Mondtam is azóta Csörgőnek, látod, Csörgő, mon- dom, milyen nagy művész lett az Egérből!...

— Egér! — háborgott Barbara. — Mi az, hogy egér?

— A feleségem! — mutatta be zavatan Miklós a svájcisapkás- nak.

— Kezitsőkölom, Sümegi — mondta amaz, nyújtotta széles te- nyerét, de Barbara csak biccen- tet türelmetlenül. — Egérnek hívtuk a kedves férjét, mert mindig kekszet rácsált. A gyom- morsava miatt. Tényleg, fáj még a gyomrod?

— Most már valahogy nem... — Miklós a feleségét nézte; Bar- bara a félig kész faburkolat léceit rángatta.

— Legalább rendesen csinálják meg ezt a vacakot — mondta ide- gesen Barbara. — Egy vagyont költünk erre a lakásra, és akkor bükk, meg pévécé!... Májk, kérlek, nagyon örülök, hogy itt is akadt egy ismerősöd, de tudod, hogy sietnünk kell a Rádióba... — Frejszhez fordult: — Mutassa meg, kérem, a többi helyiséget is! — Erre tessék, elvtársnő, ez itt a háló, a fürdőszobából, ugye...

— Eltűntek a frissen tapétázott falak mögött.

— Nahát! — mondta a svájci- sapkás Miklósnak —, mindig nézlek a tévében! Plakáton is láttam a nevedet! Mindig eszem- be jut, hogy én tanítottalak meg melózni a forgácsolón, meg a gatteron...

— Az, bizony — tipródott za- vartan Miklós. — Tudod, siet- nünk kell most, négykor proba...

— Hoztad a kajádat abban a kis piros lábosban. Paprikás krumpit...

— Te meg cvekedlit, Káposz- tás cvekedlit. Szereted meg?

— Jól megborsozva! Ajaj! Ha nekilátok, abba sem tudom hagy- ni! Te, a feleséged, ugye, éne- kesnő?

— Az. — Fene a dolgodat — nevet- gélte a svájcisapkás. — Jól ke- restek, mi? Nekem megmondha- tód, nem vagyok irigy. Ez a kégli is... benne van egy ke- vésbe, mi? Kocsid is van?

— Renault.

— Nekem még a bringám... — a svájcisapkás az oldalát fog- ta, úgy nevetett. — Az a bringa, amivel akkor is jártam. Az a ro- bogó, tudod? Felpiszkaláltam egy kicsit, most már hatvanal is tudok tépni.

— Az a rozoga?

— Az, az! Furikáztunk rajta eleget, emlékszel? Az udvaron körbe-körbe... Hanem, hallod, felénk se néztél azóta! Pedig milyen jól megvoltunk mi ott, a kettes műhelyben! Olyan kis egér voltál, hehe... De megtanít- tottalak melózni! — Koszos

Symphoniá-s csomagot kotort elő, kipöckölt egyet. — Vártam, hogy egyszer bejössz...

— Nincs megállás... Kösz, hagyj, majd én. — Filteres Wine- tonnal kínálta. Rágyújtottak. A férfi nézte Miklós gondosan kó- colt haját, dús oldalszakállát, színes ingét.

— Doboltál azon a benzines hordón, az enyvezőben. Az isten se gondolta volna, hogy így fel- törsz. Nyomtatd velünk a melót, meg minden.

— Hát, így van ez...

— Én még, látod, mindig ott vagyok Külső munkák, vásár- építés... mint azelőtt. A kis Takács is ott van az egyenge- tőn... Meghalt a felesége. Most aztán nem akar nyugdíjba men- ni... Azanyját! Mutasd csak a kezédet? — Odartotta a magá- ét is. — Kifinomodott, nem mon- dom! Tudnál még melózni a gatteron?

— Májk! — Kiáltott élesen Barbara odaátrol. — Májk, kér- lek!

— Egy pillanat — mondta Miklós a svájcisapkásnak. Be- ment a hálóba; Barbara suttogva félrevonta.

— Annak a pasasnak, akivel beszélél, adj egy százast. És mondd neki, hogy rendesen csinálja meg azt a burkolatot.

— De Barbara! Hiszen a ha- verom volt.

— Jaj, ne kezd már megint a maflaskodást, Májk! Siess, fél négy múlt, elkésünk!

— Májk? — nevetett a svájci- sapkás, amikor Miklós vissza-

ment hozzá. — Májk! Jobb, mint az Egér!

— Idefigyelj — mondta Miklós és egy százast nyújtott a férfinak. — Ezt tedd el...

Amaz megnökölt: — Ezt? Minek?

— Tedd csak el... És jól csa- varozd fel a léceket.

— Marhaskodsz? — sápadt el a férfi.

— Na, csak semmi szerény- ség... — Úgyetlenül belegyöm- költe a pénzt a svájcisapkás zsebébe. — Kell az... — De a férfi dühösen kicibálta a százast és visszadobta:

— Vidd a francha!

Tehetetlenül álltak egymással szemközt: Barbara odaát Frejsz- nek panaszkodott: — Borzasztó, semmi sem az, amit megbeszél- tünk, mondtam, hogy sárga csempe legyen, sárga véccékagy- ló... én ezt perre viszem! Májk! Májk, kérlek, gyere, szívem!

— Hát akkor — mondta Mik- lós a svájcisapkásnak —, szer- vusz...

A férfi rosszkedvűen elfordult, nem nyújtott kezét. — Siess csak — dünnyögte — siess, elké- sel...

— Odaadtad? — kérdezte Bar- bara a lépcsőházban.

— Itt az a rohadt százasod! — Gyúrte a tenyerében, mint egy rongyot.

— Hát ez fantasztikus! Azt hi- szik, menő vagy, szórhatod a pénzt! Kétszáz, vagy háromszáz, azt elhiszem! A százast nekik már semmi!